

негативних психічних станів військовослужбовців: Методичний посібник. Київ: НДЦ ГП ЗСУ, 2016. С. 10-14.

3. Наказ Міністерства оборони України від 12.09.2022 № 272 // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1088-22#Text> (дата звернення: 11.03.2025).

4. Кокун О.М., Агаєв Н.А., Пішко І.О., Лозінська Н.С., Корня Л.В. Психологічна оцінка суїцидального ризику у військовослужбовців. Методичний посібник. – Київ: НДЦ ГП ЗСУ, 2019. С. 113-118.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-496-5-56>

ЕМОЦІЙНЕ ЛІДЕРСТВО ЯК ПРЕДИКТОР ЕФЕКТИВНОСТІ ВІЙСЬКОВИХ КЕРІВНИКІВ

Чернявська Тетяна Павлівна

*доктор психологічних наук, професор,
професор кафедри диференціальної і спеціальної психології,
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
м. Одеса, Україна*

Постановка проблеми. Збройні сили стикаються із безпрецедентними викликами, які вимагають від військових керівників не лише високого рівня професійної підготовки, а й розвинених лідерських якостей. У сучасних умовах гібридних війн, інформаційного протистояння та швидких змін на полі бою, емоційне лідерство стає ключовим фактором ефективного управління військовими підрозділами.

Емоційний інтелект та здатність керівника впливати на емоційний стан підлеглих безпосередньо визначають рівень бойового духу, мотивації та згуртованості військового колективу.

В умовах стресу, невизначеності та високого фізичного й психологічного навантаження керівники, які володіють емоційним лідерством, здатні зберігати контроль над ситуацією, ухвалювати виважені рішення та підтримувати ефективну комунікацію в підрозділах.

Дослідження цієї теми є надзвичайно важливим, оскільки воно дозволяє розкрити механізми впливу емоційного лідерства на результати військової діяльності та розробити практичні рекомендації для підготовки майбутніх командирів. Удосконалення навичок

емоційного лідерства сприятиме підвищенню ефективності управління військовими структурами, що є особливо актуальним в умовах сучасних бойових дій.

Мета дослідження полягає у визначенні ролі емоційного лідерства як предиктора ефективності військових керівників та у розробці практичних рекомендації щодо розвитку емоційного лідерства у військових навчальних закладах.

Викладання основного матеріалу. В умовах сучасних військових конфліктів, коли на військових керівників покладається величезна відповідальність за життя та безпеку підлеглих, питання ефективності лідерства набуває особливого значення.

Виходячи з того, що лідерство є процесом впливу на людей з метою спонукання їх до досягнення спільних цілей, можна стверджувати, що лідерські здібності забезпечують можливість мотивувати, надихати, приймати відповідальні рішення та ефективно координувати дії команди чи організації.

Питання лідерства, яке може проявлятися у різних сферах життя – від бізнесу та політики до громадської діяльності та особистих ініціатив, досліджували вчені (B. Bass; W. Bennis, B. Nanus; R. Daft; R. Stogdill; V. Vroom, H. Yetton та ін.) [9; 10; 11; 13; 14].

Особливості лідерських якостей, лідерської компетентності офіцерів збройних сил України активно вивчаються вітчизняними вченими (О.В. Бойко; В.С. Карпенко; О.М. Кокун, Н.А. Агаєв, І.О. Пішко, Н.С. Лозінська, В.В. Остапчук та ін.) [1; 4; 6].

Емоційне лідерство у військовому контексті, а саме в умовах бойових дій емоційне лідерство військових керівників відіграє вирішальну роль у підтримці морального стану особового складу.

Емоційне лідерство – це здібність лідера усвідомлювати, ефективно виявляти свої емоції, почуття, переживання та ефективно регулювати відносини з оточуючими людьми.

Емоційне лідерство передбачає прийняття розумних рішень та створення позитивного емоційного клімату в колективі, де люди відчують себе цінними, підтримуваними та мотивованими.

Емоційно компетентний лідер здатен надихати та мотивувати своїх підлеглих, будувати довіру та налагоджувати ефективну комунікацію (Д. Гоулман, Р. Бояціс, Е. Маккі; Л.П. Журавльова; С.Б. Кас'янова J. Mayer, P. Salovey, D. Caruso; Е.Л. Носенко; Т.П. Чернявська та ін.) [2; 3; 5; 12; 7; 8].

Командири з розвинутим емоційним інтелектом здатні зменшувати рівень стресу, мінімізувати ризики дезорганізації та ефективно координувати дії підлеглих. Крім того, емоційне лідерство сприяє формуванню довіри між командиром і підлеглими, що є критично важливим для виконання складних тактичних завдань.

Висновки. Емоційне лідерство є важливим предиктором ефективності військових керівників, оскільки воно впливає на комунікацію, мотивацію, психологічну стійкість та рівень довіри в підрозділах.

В умовах війни, де стрес, невизначеність і високе навантаження є постійними чинниками, командири з розвиненим емоційним інтелектом здатні ефективніше управляти своїми підлеглими.

Щодо практичних рекомендацій, то розвиток емоційного лідерства у військових керівників повинен бути інтегрованою частиною їхньої професійної підготовки у військових навчальних закладах.

Впровадження навчальних програм з розвитку емоційного лідерства у військових навчальних закладах сприятиме формуванню компетентних і психологічно стійких керівників. Це, у свою чергу, підвищить рівень згуртованості військових колективів, покращить процес ухвалення рішень та загалом сприятиме зростанню боєздатності армії.

Навчальні програми та тренінги, спрямовані на формування емоційного інтелекту, можуть значно покращити ефективність військового управління та підвищити стійкість військових колективів до стресових факторів.

Корисним, на наш погляд, буде впровадження у військові навчальні заклади програм розвитку професійно важливих навичок, таких як: самосвідомість, саморегулювання, соціальна свідомість та управління взаємовідносинами.

Подальші дослідження в галузі емоційного лідерства та його впливу на управління у військовій сфері є надзвичайно важливими для розробки ефективних стратегій підготовки військових керівників, здатних вести за собою у складних та небезпечних умовах.

Література:

1. Бойко О.В. Теорія і методика формування лідерської компетентності офіцерів Збройних сил України: монографія. Житомир: Вид. О.О. Євенок, 2020. 667 с.
2. Гоулман Д., Бояцці Р., Маккі Е. Емоційний інтелект лідера; пер. с англ. В. Глінка. 5-те видання. Київ: Наш Формат, 2023. 288 с.
3. Журавльова Л.П. Особливості емоційного інтелекту особистості, яка схильна до ризику. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди*. Психологія. 2019. Вип. 60. С. 112–125.
4. Карпенко В.С. Теоретична модель розвитку лідерської компетентності офіцерів десантно-штурмових військ у системі післядипломної освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2021. № 8. С. 126–137.
5. Кас'янова С.Б. Роль емоційного інтелекту в розвитку лідерських якостей особистості. *Психологічні перспективи*. 2018. Вип. 31. С. 118–130.

6. Кокун О.М., Агаєв Н.А., Пішко І.О., Лозінська Н.С., Остапчук В.В. Психологічна робота з військовослужбовцями-учасниками АТО на етапі відновлення: метод. посібник. Київ: НДЦ ГП ЗСУ, 2017. 282 с.
7. Носенко Е.Л. Емоційний інтелект як чинник досягнення життєвого успіху: монографія. Київ: Освіта України. 2016. 182 с.
8. Чернявська Т.П. Емоційна компетентність як основа професійної успішності. *Психологія та соціальна робота*. Одеський національний університет імені І.І. Мечникова 2022. Вип. 1-2 (52-53) С. 131–138.
9. Bass B.M. Leadership: Good, better, best. *Organizational Dynamics*. Winter, 1985. P. 26–40.
10. Bennis W., Nanus B. Leaders: Strategies for Taking Charge. Harper Business Essentials. 2003. 256 p.
11. Daft R.L. The leadership experience. Mason, Ohio: Thomson / South-Western, 2005. 681 p.
12. Mayer J. D., Salovey P., Caruso D. Emotional Intelligence. New ability or eclectic traits? *American Psychologist*. 2008. Vol. 63 (6). P. 503–517.
13. Stogdill R. Handbook of Leadership: a survey of theory and research. New York: Free Press, 1974. 613 p.
14. Vroom V.H., Yetton P.W. Leadership and Decision-Making. London: Feffer and Simons, Inc., 1973. 221 p.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-496-5-57>

НЕЯВНІ ЗНАННЯ У ВІЙСЬКОВИХ КЕРІВНИКІВ

Чернявська Тетяна Павлівна

*доктор психологічних наук, професор,
професор кафедри диференціальної і спеціальної психології,
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
м. Одеса, Україна*

Теліпко Наталія Олександрівна

*аспірантка кафедри диференціальної і спеціальної психології,
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
м. Одеса, Україна*

Постановка проблеми. Актуальність дослідження неявних знань керівників у контексті сучасних військових конфліктів і гібридних війн у різних частинах світу, а також в умовах війни в Україні пов'язана з